

UDK: 82-94(519.5)

Durdona MURODOVA,
Toshkent davlat sharqshunoslik universiteti o'qituvchisi, PhD
E-mail: durdona_murodova@tsuos.uz

O'zDJTU dotsenti, p.f.n F. Abduraxmonov taqrizi asosida

POSTWAR KOREAN LITERATURE: A LITERARY REFLECTION OF NIHILISM AND DESPAIR

Annotation

In the 1950s, post-Korean War literature deeply explored themes of human suffering, existentialism, and the meaninglessness of life. The negative impacts of the war and the dramatic shifts in Korean society were reflected in literary works through nihilism and existentialism. In these works, the protagonists, portraying their physical and mental scars, depict the futility of life, death, and the pain of humanity, shedding light on the social fractures of the time. This article analyzes the development of post-war Korean literature, the writers' engagement with new philosophical movements, and their respective works.

Key words: Korean War, Nihilism, Existentialism, Influence of war on literature, 1950s literature, Post-war literature.

ПОСЛЕВОЕННАЯ КОРЕЙСКАЯ ЛИТЕРАТУРА: ХУДОЖЕСТВЕННОЕ ОТРАЖЕНИЕ НИГИЛИЗМА И БЕЗНАДЕЖНОСТИ

Аннотация

В 1950-х годах, после Корейской войны, литература освещала страдания человечества, пустоту существования и безнадежность. Отрицательные последствия войны и глубокие изменения в корейском обществе нашли свое отражение в литературных произведениях через нигилизм и экзистенциализм. Главные герои этих произведений, изображая свои физические и психические травмы, бессмысленность жизни, смерть и страдания человечества, раскрывают социальные и моральные разломы общества. Статья анализирует развитие послевоенной корейской литературы, интерес писателей к новым философским течениям и их произведения.

Ключевые слова: Корейская война, Нигилизм, Экзистенциализм, Влияние войны на литературу, Литература 1950-х годов, Послевоенная литература.

URUSHDAN KEYINGI KOREYA ADABIYOTI: NIGILIZM VA UMIDSIZLIKNING BADIY IN'IKOSI

Annotatsiya

1950-yillarda Koreya urushidan keyingi adabiyotda insoniyatning azob-uqubatlari, mavjudlik va umidsizlik haqida chuqur tahlillar yuritilgan. Urushning salbiy oqibatlari va Koreya jamiyatining jiddiy qisqarishi adabiy asarlarda nигilizm va ekzistensializm shaklida namoyon bo'lgan. Bu davrda yozilgan asarlarda qahramonlar o'zlarining ruhiy va jismoniy jarohatlari, hayotning ma'nosizligi, o'lim va insoniyatning azobini tasvirlab, jamiyatdagi ijtimoiy sinishlarni ochib berishgan. Maqola Koreya urushidan keyingi adabiyotning rivojlanishini, yozuvchilarning yangi falsafiy yo'nalishlarga bo'lgan qiziqishini va ularning asarlarini tahlil qiladi.

Kalit so'zlar: Koreya urushi, Nigilizm, Ekzistensializm, Urushning adabiyotga ta'siri, 1950-yillar adabiyoti, Post-urush adabiyoti.

Kirish. 1953-yil 27-iyulda sulh bitimi imzolanganach, Koreya madaniy hayoti, xususan, adabiyoti asta-sekin tiklana boshladi. Seulga qaytgan hukumat ortidan yozuvchilar ham poytaxtga qaytib, urushdan keyingi adabiy hayotni tiklashga kirishdilar. Bu jarayon 1954-yildagi «Akademiyalar va san'at markazi» ochilishi, 1955-yilgi «Bahor» adabiy tanlovining tiklanishi bilan yanada jadallashdi. Urush Koreya jamiyatini chuqur silkitib yuborgan edi. Shu bois, 1950-yillar adabiyoti ushbu tarixiy silkinishlarga munosabat sifatida nигilizm va ekzistensializm falsafiy oqimlari bilan yo'g'rilgan murakkab ruhiy holatni ifodalaydi. Maqolada aynan shu davr adabiyotining asosiy

xususiyatlari, g'oya va mavzulari, yozuvchilarning ruhiy kechinmalari, jamiyatdagi o'zgarishlarga adabiyot orqali munosabatlar tahlil qilinadi.

Mavzuga oid adabiyotlar tahlili. Urushdan keyingi Koreya adabiyoti bo'yicha adabiy tahlillar shuni ko'rsatadiki, bu davr adabiyotining markaziy g'oyasi - insonning yo'qotilgan ma'noni izlashidir. Nигilizm (F. Nitsshe ta'rifi asosida) - mavjud qadriyatlarning butunlay qulashini ifodalaydi. Shuningdek, Jan-Pol Sartr va Alber Kamyu ta'siri ostida shakllangan ekzistensializm oqimi hayot mazmunini insonning o'zi yaratishi mumkinligini ilgari surdi.

Chjan Yongxak, Xvan Sunvon, So Ki Von kabi yozuvchilar asarlarida ekzistensial muammolarni yoritadilar. Ayniqsa, «Yoxan», «Daraxtlar yonbag'irda turibdi», «Amsaji xaritasi» singari asarlar falsafiy mulohazalar va inson ongi tahliliga boy. Son Chansop, O Sang Von, Ho Gynxchan singari yozuvchilar asarlarida urushning bevosita jarohatlari, ichki tushkunlik va jamiyatdan ajralish ifodalangan. Antikommunistik ruhdagi asarlar esa urushdagi mafkuraviy ziddiyatlarning adabiyotga qanday aks etganini ko'rsatadi.

Tadqiqot metodologiyasi. Mazkur maqolada adabiy-analitik yondashuv va falsafiy-psixologik tahlil metodlaridan foydalanilgan. Asarlar matni chuqur tahlil qilinib, ularning mazmuni nihilistik va ekzistensialistik tushunchalar bilan uyg'unlashtirilib izohlanadi. Metod sifatida:

Tematik kontent tahlili;

Qahramonlarning ruhiy portretlari orqali davr xususiyatlarini ochish;

Falsafiy ta'sirlarning (Nitsshe, Sartr, Kamyu) izlanishi;

Tarixiy-ijtimoiy kontekst bilan taqqoslama yondashuv qo'llangan.

Tahlil va natijalar. Urushdan keyingi adabiyot o'ziga xos ruhiyat va mavzularni qamrab olib, millat azoblarini, inson ruhining vayronaligini hamda yangi tarixiy davrning murakkab muammolarini ochib berdi. O'sha davr voqealari odamlar tomonidan hayrat va qo'rquv bilan qabul qilindi; haqiqatga qarshi nolalar va la'natlar yog'dirildi, mag'lubiyat hissi va taqdirning xo'rliqi inson qalbini egallab oldi. Ba'zilar bu haqiqatdan qochib, o'z ichki olamiga yashirindi, boshqalar esa engil ko'rinishdagi nihilizmga berilib ketdi. Aynan shu ruhiy holat 1950-yillar Koreya adabiyotining umumiy qiyofasini shakllantirdi. Ushbu davr adabiyotida "ma'nosizlikka qiymat berish", "hayot va mavjudlikning mutlaq ma'nosizligi haqidagi fikrlarni tinimsiz takrorlash", "nihilizmning tub mohiyati bilan shiddatli kurashishga intilish" kabi jihatlar yaqqol namoyon bo'ldi. Bu hodisalar urushdan keyingi murakkab tarixiy sharoitlar natijasida yuzaga kelgan. Koreya urushi koreys jamiyatida ham, adabiyotida ham chuqur iz qoldirdi. Ushbu izlar, ijobiy yoki salbiy bo'lishidan qat'i nazar, insonlarning urush va hayot haqidagi qarashlarini butunlay o'zgartirib yubordi.

Urush keltirgan jarohatlar shu qadar og'ir ediki, ayniqsa yoshlar va ziyolilar hayotdan umid uzib, nihilistik qarashlarga chuqur singib ketdilar. Oilalar parokanda bo'ldi, mafkuraviy qarama-qarshiliklar davom etdi, ammo bular yengib o'tilmadi. Shu sababli, ushbu davrning asosiy g'oyalaridan biri - nihilizm orqali o'zining aniq ifodasini topdi. Bu davr adabiyotida qahramonlarning deyarli barchasi urush sababli jismoniy yoki ruhiy jarohatlar olgan holda tasvirlangan. Masalan, Son Changsopning «Qonli maktub» va «Yomg'irli kun», O Sangvonning «Bo'sh sahifa yozuvi», Song Byongsuning «Shori Kim», So Giwoning «Xavfsiz hudud xaritasi», Ho Gynxchaning «Azoblengan avlod» kabi asarlari shular jumlasidandir.

Son Changsopning asarlarida urushda jiddiy jarohat olgan ikki aka-uka - Chongsop va Chongso hayoti yoritiladi. Chongsop harbiy shifokor sifatida jang maydonida askarlarini qutqarishga harakat qilganida o'ng qo'lidan og'ir jarohat oladi va bir oyog'idan ayriladi. Uning ukasi Chongso esa jismonan sog'lom ko'ringan bo'lsa-da, ruhiy jihatdan chuqur zarba olgan bo'lib, nihoyatda nihilistik kayfiyatga tushib qoladi.

Song Byongsuning «Shori Kim» asarida AQSh harbiy bazasi atrofida qashshoqlikda yashayotgan urush yetimlari va yengil tabiatli ayollar o'rtasidagi murakkab munosabatlar tasvirlanadi. Urush natijasida oilasidan ajralgan va yoshiga yarasha begunohligini yo'qotgan Shori Kim ismli o'spirin qiz opasi bilan bir-biriga suyanib yashaydi. Biroq boshqa urush yetimlari tomonidan orzu va tayanchlaridan ham mahrum bo'ladi. Uning umidsiz hayot ichida umid izlashga uringani ham achinarli tarzda tasvirlanadi.

Shunday qilib, 1950-yillar Koreya adabiyotida nihilistik kayfiyat asosiy mavzuga aylandi. Urush ta'sirida ko'plab insonlar hayotning ma'nosizligi, haqiqatni inkor qilish va mavjudlikdan voz kechish g'oyalariga moyil bo'lib qoldilar. Biroq ayrim asarlar, xususan Olov kabi, kelajak sari umid uchqunini ham o'zida saqlab qolgan. Bu esa shuni anglatadiki, hatto eng og'ir sharoitlarda ham inson ichki quvvatini topishga va umidni saqlab qolishga intiladi. Koreya urushi natijasida yuzaga kelgan urushdan keyingi davr nihoyatda ayanchli va umidsiz bo'lib, insoniyat mavjudligiga bo'lgan ishonch butunlay so'nib borayotgan edi. Koreya adabiyotida nihilizm (ya'ni hech narsaga ishonmaslik, qadriyatlar tanazzuli) asosiy g'oyaga aylanganida, u bilan bir qatorda ekzistensializm ham paydo bo'ldi. Bu yo'nalish inson mavjudligining mohiyatiga oid falsafiy va adabiy muammolar bilan bog'liq tarzda keng muhokama qilina boshladi.

Koreyada ekzistensialistik adabiyot 1948-yildan boshlab asta-sekin kirib keldi. 1955-yilga kelib esa u keng miqyosda yoyila boshladi. Bu jarayon asosan AQSh va Yaponiya, qisman esa Fransiya va Germaniya adabiy-madaniy ta'siri orqali amalga oshdi. Garchi bugungi kunda ham ekzistensializm tushunchasini aniq belgilash mushkul bo'lsa-da, u umumiy falsafiy nuqtayi nazardan Xudoning inkori, inson mavjudligining mohiyatiga e'tibor qaratish, va hayot mazmunini insonning erkin irodasi hamda xatti-harakatlari orqali aniqlash kabi tamoyillarni o'z ichiga oladi.

Bu falsafiy oqim Alber Kamyu va Jan-Pol Sartr ta'siri ostida shakllandi. Sartrning mashhur fikrlaridan biri - «Ekzistensializm - bu gumanizm» - urushdan keyingi yosh yozuvchilar uchun yo'nalish bo'lib xizmat qildi. Ayniqsa, insonparvarlik (gumanizm) g'oyalari ushbu davrda chuqur targ'ib qilina boshlandi. Koreya urushidan keyingi ekzistensialistik adabiyot asosan inson borligi, o'lim, va axloqiy tanlovlar atrofida shakllandi[1].

Chunki urushdan keyingi jamiyatda hukm surgan qo'rquv va bezovtalik ushbu falsafiy oqimning - ekzistensializmning - Koreyada chuqur ildiz otishiga zamin yaratdi. Koreya urushidan keyingi adabiyotda namoyon bo'lgan ekzistensializm, asosan, o'sha

davrnining og'ir va ma'yus haqiqatini qanday yengib o'tish, undan qochish yoki uni yuksakroq ma'naviy nuqtaga olib chiqish masalalariga e'tibor qaratadi.

Urushning ekzistensial sharoitlarini ifodalagan asarlar sirasiga Chjan Yongxakning "Yoxan" she'riy to'plami (1955), Xvan Sunvonning "Daraxtlar yonbag'irda turibdi" (1960) hamda So Gi Vonning "Amsaji xaritasi" (1956) kabi romanlarini kiritish mumkin.

Urushdan keyingi romanlarning o'ziga xos jihatlarini uch asosiy guruhga bo'lish mumkin. Birinchisi - tajribaning mutlaq ustunligi. Ko'plab yozuvchilar o'zlarining urush davridagi shaxsiy tajribalarini fon sifatida tanlab, bu tajriba orqali insoniy mohiyat, hayot va o'lim, umid va iztirob kabi falsafiy masalalarni yoritishga intildilar.

Urush ko'plab insonlarni - ayniqsa ziyolilar qatlamini - uylaridan, yurtidan judo qildi. Savodsiz xalq uchun urush yillari omon qolishning o'zi eng katta tilak bo'lgan bo'lsa, ziyolilar bu jarayonni chuqur tafakkur, tahlil va yozuv orqali ifoda etishga harakat qildilar.

Bu kabi yozuvchilar sirasiga Xvan Sunvon, Son Chansop, So Ki Von, I Xo Chol, O Sang Von kabi adiblarni kiritish mumkin. Ular urushni oddiy xalq bilan birga boshdan kechirar ekan, o'z asarlarida bu fojiani chuqur aks ettirdilar. Urushdan keyingi iztirob, umidsizlik va adolatsizlik ularning asarlarida asosiy g'oya sifatida ilgari surildi.

Ba'zida bu yozuvchilar o'z hikoyalarini nihoyatda ekstremal sharoitlarga qurib, real voqealarni qahramonlar ko'zidan kechirib bergan holda tasvirladilar. Natijada, urushdan keyingi romanlarni o'rganish orqali nafaqat adabiy, balki tarixiy va ijtimoiy kontekstni ham chuqurroq anglash mumkin bo'ldi.

Urushni boshdan kechirgan avlod yozuvchilari orasida jang maydonlarida bevosita qatnashganlari ham, qochqin sifatida boshpanasiz qolganlari ham bo'lgan. Ammo ularning aksariyati urushni bevosita jang nuqtasidan emas, balki front ortida insoniy kechinmalar, ma'naviy sinish va ijtimoiy halokat kontekstida yoritganlar. Shu sababli, ularning romanlarida jang sahnalari realistik bo'lishi shart emasdi - ular uchun asosiy narsa ichki kechinma va umuminsoniy gumanizm edi.

Ushbu adabiyotda urushning dahshatlari - o'lim, vayronagarchilik va zo'ravonlik - fon sifatida ishlatilgan bo'lib, asosiy urg'u hayotning achchiq haqiqatlari, insoniy munosabatlarga bo'lgan sog'inch va umumiy gumanizmga beriladi. Bu esa 1950-yillar romanlarining zamonaviy koreys adabiyoti shakllanishidagi rolini yanada muhimlashtiradi.

Ushbu yo'nalishdagi asarlarga quyidagilar misol bo'la oladi: Kim Dongrining "Maldawon davri", "Xunnamdan chiqish", Kim Isokning "Dongmin", An Sugilning "Uchinchi inson shakli", Xvan Sunvonning "Qorong'ulikda muhrlangan gravyura" va "Akrobat". Ushbu davrning ko'plab yozuvchilari millatning azob-uqubatlarini boshdan kechirar ekan, urushning xalq taqdiriga ta'siri kabi muhim masalalar ustida chuqur tafakkur yuritadilar. Ayniqsa, ular romanlar orqali inson

psixologiyasidagi o'zgarishlarni va bu o'zgarishlarga sabab bo'lgan ichki omillarni tahlil qilishga harakat qiladilar.

Chon Gvan Yongning asarlari bunga yaqqol misol bo'ladi. U o'z hikoyalarida jamiyatdagi keng tarqalgan salbiy unsurlarni keskin fosh etish va inson ruhiyatini nozik ifoda etadi. Bundan tashqari, u koreys adabiyotshunosi sifatida yangi romanlar (Shin Sosol) bo'yicha chuqur va tizimli tadqiqotlar olib borgan. Uning izlanishlari natijasida yangi romanlar Koreya zamonaviy adabiyot tarixida mustahkam o'rin egallagan.

Ikkinchidan, qahramonlarning fojiaiy taqdiri. Urushdan keyingi yozuvchilar o'z asarlarida tasvirlagan qahramonlar odatda fojiaiy va ayanchli ko'rinadi, ularning hikoyalari esa ko'pincha fojia bilan yakunlanadi. Urush insoniyatga faqat azob-uqubat olib keldi. Shu bois, inson ruhiyatining vayron bo'lishi va parchalanishi urushdan keyingi romanlarning asosiy xususiyatiga aylangan. Ya'ni, urushdan keyingi davrda yaratilgan romanlarning aksariyati, hattoki barchasi fojiaiy xususiyatga ega.

Bunga misol sifatida quyidagi asarlarni keltirish mumkin: Kim Songxanning "Babido" (1956), Ryuchu Xyonning "Quyosh merosi" (1957) va "Tepalik tomon" (1958), Son Byon Suning "Sorry, Kim" (1957), I Bomsongning "Jabrlanuvchi" (1968). Urush fonida yozilgan ushbu asarlardagi qahramonlarning aksariyati ojiz va kuchsiz tasvirlangan.

Bu esa urushning vayronkor ta'siri natijasida insonlarning qashshoq va fojiali hayot kechirishini ochib berish uchun yozuvchilarga aynan "fojiaiy qahramonlar" zarur bo'lganini ko'rsatadi. Ko'pgina romanlarda qahramonlarning xarakteri quyidagi xususiyatlarga ega.

Urushdan keyingi avlod yozuvchilarining romanlarida tasvirlangan qahramonlar haqiqatdagi yo'qchilik va qashshoqlik oldida mardonavor kurash olib borish yoki qarshilik ko'rsatish ruhiyatiga ega emaslar. Ular ojiz, umidsiz, rejasiz yashaydigan va insoniylik mohiyatini izlash ruhiyatidan mahrum bo'lgan qahramonlardir. Kelajaksiz va umidsiz qashshoqlik ichida tushkunlik bilan umidsizlik bilan yashayotgan bu qahramonlar urushdan keyin butunlay vayronaga aylangan dunyo oldida yolg'iz tashlab ketilgan mavjudotlar edi.

Ular mavjudlik jihatdan tashlab ketilgan mavjudotlar edilar. Yozuvchi urush natijasida olgan chuqur jarohatlar va ruhiy travmalar tufayli, roman qahramonlari mavjudlik nigilizmi botqog'iga botib qolgan edi. Aybsiz o'ldirilgan odamlar. Nohaq nogiron bo'lib qolgan odamlar. Hech bir sababsiz ona yurtidan ayrilib, ota-ona, xotin va farzandlaridan judo bo'lgan odamlar...

Yozuvchilar urush qurbonlarini — "demobilizatsiya qilingan askar", "nogiron askar", "urush yetimi", "urush bevasi", "yangongju" (amerikalik askarlar bilan aloqada bo'lgan ayollar), "aralash qonga mansub bolalar" kabi qahramonlarni o'z asarlarining markaziga qo'yadilar. Ularning jamiyatga moslasha olmasligi va og'ir hayot kechirishi orqali urushning

oqibatlari uzoq davom etishini hamda bu jarayon jamiyat bilan bo'lgan munosabatlar orqali qanday namoyon bo'lishini ochib beradilar.

Ayniqsa, fojiali qahramonlar orasida jamiyatning chetga surilgan qatlamlari — ayollar haqida ko'p ta'kidlanadi. Ularning tirikchilik va yashash uchun majburan fohishalik yo'lini tanlashdan boshqa chorasi qolmagani urushning shafqatsizligini ochiq-oydin fosh qilinib va keskin tanqid qilinadi.

Jamiyatning zaif qatlamlari sifatida ayollar yashash uchun majburan fohishalikni tanlashga majbur bo'ldilar. Biroq ba'zi ayollar shunchaki tirik qolish uchun insoniyatini yo'qotib borar ekan, boshqalari esa faqat o'zlari uchun emas, balki oilasi uchun o'zini qurbon qildi. Aslida ular insoniyatini yo'qotmadi, aksincha, yanada ulug'vor qiyofaga ega bo'ldi.

Shunday qilib, boshqa tomondan, ayollarning jamiyatdagi roli o'zgarayotganini ham ko'rish mumkin. Urush tufayli Koreya oilasining tuzilishi sezilarli darajada o'zgarib, ayollarning jamiyatdagi mavqei ham katta zarba oldi. Aslida, urush qurboni sifatida ayollarning roli asta-sekin o'zgarib bordi. Hatto urushning o'zi emas, balki undan ham ko'ra ko'proq ayollarning ijtimoiy roli o'zgardi.

Avval iqtisodiy ta'minot erkaklarning zimmasida bo'lsa, urushdan keyin ayollar oilani boqish, iqtisodiy rolni bajarish va jamiyatga faolroq qo'shilish majburiyatini oldi. Shu sababli, ayollarning jamiyatga chiqishi ortdi va bu an'anaviy patriarxal tuzumni zaiflashtirishga sabab bo'ldi.

Bungacha Koreya jamiyatida yadro oila emas, balki katta oila markaziy rol o'ynar, jamiyat esa patriarxal tuzumga asoslanar, ayollar esa faqat uyda bo'lib, erlariga bo'ysungan mavjudotlar edi.

Uchinchidan, standartlashgan antikommunizm. Ba'zi urushdan keyingi romanlar antikommunizm g'oyalari bilan to'lib-toshgan. "Koreya urushi" deb

atalgan ushbu urush 1950-yil 25-iyun kuni boshlangan bo'lib, dastlab Shimoliy va Janubiy Koreya o'rtasidagi urush sifatida boshlandi. Biroq AQSh boshchiligidagi BMTning bir qancha davlatlari urushga qo'shilish to'g'risida qaror qabul qilib, jangovar harakatlarga aralashdi.

1950-yillar Koreya adabiyotida uch asosiy yo'nalish ajralib chiqadi:

Nigilistik ruhiyat: Yozuvchilar hayotdagi ma'nosizlik, ruhiy tushkunlik, jamiyatdan ajralish holatlarini aks ettirdilar. Bu holat urushning shaxs va jamiyat ongiga qilgan vayronkor ta'sirining natijasi edi.

Ekzistensial muammolar: Yozuvchilar mavjudlik, erkinlik, tanlov, axloqiy javobgarlik kabi muammolarni yoritib berdilar. Asarlar orqali inson o'z mohiyatini qanday yaratishi mumkinligi masalasi ko'tariladi.

Fojiaviy qahramonlar va jamiyat chekkasidagi insonlar: Urushdan keyin jamiyatga moslasha olmagan nogironlar, ayollar, urush yetimlari, yangongjular (amerikaliklar bilan munosabatda bo'lgan ayollar) qahramon sifatida markazga chiqadi.

Antikommunistik ruh: Ayrim asarlarda kommunizmga qarshi pozitsiyalar keskin ifodalangan, bu siyosiy mafkuraning adabiyotda aks etgan ko'rinishidir.

Shuningdek, bu davr adabiyoti koreys oilaviy tizimining yemirilishini, patriarxal tuzumning zaiflashuvini, ayollar rolining o'zgarishini ham ko'rsatdi.

Xulosa va takliflar. 1950-yillar Koreya adabiyoti urushning ruhiy, axloqiy va ijtimoiy oqibatlarini chuqur tahlil etgan adabiy merosdir. Nigilizm va ekzistensializm bu davrning asosiy falsafiy oqimlariga aylangan. Ushbu davrda yozilgan romanlar faqat urush tarixini emas, balki inson psixologiyasining tub ildizlariga kirib borgan. Adabiyot inson azobini, yo'qotishlarni, ma'nosizlikni anglashni tasvirlar ekan, ba'zida umid uchqunini ham so'ndirmagan.

ADABIYOTLAR

1. 김진기, 이명희, 조미숙, 현대소설의 이해, 보고사, 2004, p.142
2. 홍원경, 「장용학 소설 연구」, 중앙대학교 대학원 박사 논문, 2009. p.63
3. 김태형, 이병렬, 한규영, 「현대소설의 이해와 감상2」, 문원각, 1993. p.579
4. F. Nietzsche, Nietzsche Werke. Kritische Gesamtausgabe, hrsg. von G.Colli und M.Montinari. KGW VIII 15 「71. p.269 김세욱, 「니체의 전통 도덕 비판과 허무주의의 극복」 (영남대학교 석사논문, 2009.12) p.32에서 재인용
5. 하근찬, '전쟁 「컴플렉스」 의 극복', '문예 중앙』, 1981, 여름, p.223
6. SANGGUM LI. Modern literature after the 1960s in Korea. DOI: 10.1515/ijas-2016-0002
7. Lee, Peter H. (1990). Modern Korean Literature: An Anthology. Honolulu: University of Hawai'i Press. ISBN 978-0-8248-1321-5
8. Lee, Peter H. (1990). Modern Korean Literature: An Anthology. Honolulu: University of Hawai'i Press. ISBN 978-0-8248-1321-5
9. Hong, Y.H., 2015. Literature Takes Up the Fight for the Freedom and Equality. In: _list Books from Korea, vol . 28, pp.36-37.
10. Kim, J.H., 2015. The Flow of Korean Literature through the Eras. In: _list Books from Korea, vol . 28, pp.30-33